

autocondamnat să suporte presiunile exercitate asupra centrului. Obiectivist, e în stare să descopere dreptatea tuturor, riscând să nu fie iubit de nimeni, pentru că iubirea este ea însăși exces. El vrea să existe și în actualitate, și în durată, în contingent, dar și în transcendent, să fie și clasic, și modern, și european, și neaoș. [...] Idealul lui Paul Everac este să placă tuturor" (pag. 419).

Nu cred că Mircea Ghiulescu să fi trecut cu vederea pe careva, care „este cineva” printre dramaturgi. A pornit de la începuturi și a adus lucrurile la zi. Grija de a-i strânge laolaltă pe toți, ca într-un *party* grandios, nu înseamnă că autorul și-ar trata toți „invitații” la fel, cu egală curtoazie. Pune în valoare ce are fiecare mai bun, dar nu trece cu vederea nimănui vreo greșeală de gust. Știe să fie ironic, chiar mordant. Despre Ștefan Peca, un dramaturg al generației Y, scrie că „pare a fi un om care vede prea multe filme proaste. [...] Superficial și arogant, el își primește nu odată pedeapsa pentru păcatele sale și limba română chinuită cu cruzime se revoltă și refuză să-l mai asculte” (pag. 772).

Monumentală ca format, exhaustivă ca informație, cartea lui Mircea Ghiulescu este, în același timp, seducătoare, ea oferind prilejul unei lecturi plăcute și incitante. S-au strecurat câteva inexactități, ce-i drept, minore. „Tezele din iulie” datează din 1971, nu din 1972, iar eu sunt cu doi ani mai bătrân decât scrie acolo.

Constantin PARASCHIVESCU

Un liric lucid

Colectia „Clubul dramaturgilor” a editurii „Palimpsest”, coordonată de Ion Cocora, a publicat 23 de volume până în 2007. Printre ele, piese semnate de Gellu Naum, D.R. Popescu, Iosif Naghiu, Dinu Grigorescu, Peca Ștefan, Horia Gârbea ș.a. Ultimul, intitulat ***Data probabilă a morții***, e al doctorului Constantin Severus Popa, colaborator al teatrului radiofonic, aflat cu al doilea volum în palmaresul colecției, după *Defileul cu sens unic*. Sunt două scenarii radiofonice și două piese propriu-zise. Primele evocă personalitatea unor memorabili creatori români, stinși la apogeul artei lor, dar din nefericire prea devreme pe firul vieții, compozitorul Ciprian Porumbescu (*Balada la Genova*) și genialul poet Mihai Eminescu (*Tu ești om, nu Dumnezeu*). Ambii din leagănul de eroi și legende ale țării, dulce Bucovina, cu „Geniu-ți romantic, munții în lumină, / Văile în flori!” Ambii, răpuși la al patrulea prag al vieții, prea invidios parcă pe excepționale înzestrări (vezi și Mozart, Cehov). Piesele atacă realitatea, în registre parodice – cu săgețile polemicii (*Data probabilă a morții*), cu spada basmului (*Greuceanu și mafia soarelui*). În demersul său dramatic, doctorul Popa vizează cu precădere incriminarea tendințelor de degradare și atentat la integritate umană, în numele unor generoase principii de cinste, demnitate și sănătate morală.

Balada la Genova redă un episod din decembrie 1882, când în orașul italian s-au întâlnit Ciprian Porumbescu și Giuseppe Verdi. Primul, „un foarte bun violonist”, cum îl recomandă cineva, venit aici la tratament, bolnav de fizie! Celălalt, maestru al genului liric, cu opere consacrate, afectat de acuzele de wagnerism ale unor critici. Întâlnire protocolară și prilej de audiții a unor fragmente celebre din operele italianului (chiar în exces în unele scene) și, firește, *Balada* lui Ciprian, plus o polcă mai puțin cunoscută „Zăna Dunării”. Domnul Popa începe ca un veritabil meloman și celălalt scenariu, dedicat ultimelor clipe ale lui Eminescu, menționând ca fond muzical pentru versurile postume „Și oare tot n-ați înțeles?” una dintre bucățile de Massenet, Schumann, sau Schubert. Și, bineînțeles, evocarea va prilejui rostirea mai multor versuri din operă.

Scenele reconstituie momente premergătoare și ulterioare decesului, cu accent pe criza de luciditate a poetului, devotamentul surioarei care l-a venerat, Harieta, remușcările Veronicăi, presentimentele dureroase ale prietenilor. Aspect dominant de recviem, înălțător. (Sugestie pregnant marcată de înregistrarea difuzată în iunie 2008, cu titlul mai potrivit *Eminescu. Luceafăr mistuit*, în regia lui Mihai Lungeanu și vocea cu expresive vibrații a lui Dan Puric).

Am crezut întotdeauna că avem o mare șansă în viață că nu ne cunoaștem data morții. Zilele premergătoare ar fi groaznice! Doctorul Popa pare a mă contrazice cu *Data probabilă a morții*, unde un profesor a creat un aparat care „poate determina cu o precizie de șapte zile când va muri orice om”. Armă formidabilă, zice un colonel, pus să păzească încăperea unde e păstrat aparatul. Dar mă liniștesc repede luând cunoștință de subalternii tăntălăi al galonatului și chiar de ifosele lui de supremație. Un pamflet satiric la adresa tendințelor despotice și exceselor restrictive asupra oamenilor. De unde și motto-ul: „trăim într-o democrație bine supravegheată”. Ipoteză polemică. Ipoteză e și furtul soarelui și al lunii în împărăția lui Roșu Împărat, despre care aflăm în *Greuceanu cel voinic și mafia soarelui*. Nu e chiar voinic personajul de basm, dar e curajos și decis să recupereze luminoasele corpuri cerești de la „clanul zmeilor”, țigani de pe la „Strehaia sau de altundeva”. „Hoții din ziua de azi fură orice” își dă cu părerea un personaj – și, din păcate, ne recunoaștem vremea. Greuceanu îi somează să redea supușilor împărăției lumina furată, cu perspectiva de a fi ales primarul lor.

Domnul Popa *ilustrează* teme și ipoteze, nu creează tensiuni dramatice. Stările conturate nu sunt conflicte, ci înfruntări de poziții morale antagonice, inegale în structură. Protagonistii răului n-au forță, sunt înfrânți în doi-trei timpi, se manifestă nătângi, retardați și lași. E, în toate, un exces de pervertire lingvistică („ăștia doxați o cam iau razna”, misiune secretă de „varză” în loc de „vază”, „filtrezi” în loc de „flirtezi”, „preventori” în loc de „preventiv”, „mucenic” în loc de „ucenic”, „eflixă” în loc de „eclipsă”, „jignezi” în loc de „jignești”, „Aremica” în loc de „America” etc., etc.), porecle naive („Câcâcea”, „Zgramburicea”) și o predilecție generalizată spre hlizeală („hi! hi! hi!”, „he! he! he!”, „ha! ha! ha!”). Altfel, un ironist lucid, pe fond liric.

Cu har de povestitoriu

Criticul Florin Faifer dă o raită ingenios-cărturărească prin „această literatură vorbită – dramaturgia” (cum o numește în prezentare domnul Mircea Ghițulescu) în volumul publicat la Iași cu titlul *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești* (Universitas XXI, Iași, 2008). Cu o mențiune, „Regăsiri”, pe care sunt tentat să o interpretez ca o aluzie amabilă că vom reîntâlni în pagini date și consemnări binecunoscute, alături de amănunte noi și interpretări personale de reală ascuțime. *File de curs*, zice autorul, divulgându-și o preocupare didactică de „privire de la catedră asupra unor scriitori care dau relief dramaturgiei noastre”, didactică, într-adevăr, privirea, prin rigoare și sistematizare sintetică, dar neafectată de didacticism, așa cum te-ai putea aștepta de la o incursiune strict istorică. Dimpotrivă, un ingredient de narator clipește atractiv și prietenos în evaluarea subiectelor, mărturisit de însuși autorul care spune din primele fraze că „începem să derulăm firul povestirii”, iar povestea se insinuează ca un *spectacol* între cele două mențiuni formulate la început – „Ridicare de cortină” – și sfârșit – „Monolog înaintea căderii de cortină”.

La rândul lor, înseși titlurile pentru dramaturgii consemnați au ecouri teatrale cu scriitoare inspirațiuni: „Un dramaturg fermecător” (Vasile Alecsandri), „Un spirit homeric” (B.P. Hasdeu), „O operă de fulgerări geniale” (I.L. Caragiale), „Un «măscărici» și ai lui candrii” (G. Ciprian), „Pariu cu absolutul” (Camil Petrescu), „Un sentimental lucid” (Mihail Sebastian),